

Direkt från Havanna

Rap & hip-hop

Sujatha Fernandes

På scen, Instinto (Instinkt), en kvinnlig trio utöver det vanliga. Det är första gången jag ser dem framträda i Havanna. Stjärnorna är klädda i skimrande axelbandslösa klänningar och höga klackar. När salsarytmen drar igång börjar de entusiastiskt dansa och rappa för att sedan gå över i trestämmig sång. Detta är kubansk rap, där gatans musik möter finkulturen.

Kubanska konstformer som rap har utvecklat en speciell rikedom och vitalitet. Rap var från början en

Blivande rapstjärna, tränar i Hamelkvarteret

import. I början av 90-talet fångade unga kubaner upp rap och hiphop-grupperna 2 Live Crew och Naughty by Nature på radiostationen 99 Jamz från Miami och tog efter sina nordamerikanska motsvarigheter. Primera Base rappade t ex offensivt om sin hjälte Malcolm X. Men det dröjde inte länge förrän den kubanska rappen började leva sitt eget liv, trots att unga kubaner hade viss tillgång till de senaste trenderna från USA började de blicka inåt efter inspiration.

USA:s blockad stängde ute de viktigaste redskapen för att skapa bakgrundsmusiken och rytmen: samplar, mixrar och utländska skivalbum. Kubanerna fick i stället bygga vidare på ett rikt arv av inhemska musik. De skapade den rytmiska pulsen i hip-hopen med instrument som den melodiska batá-trumman, som vanligtvis används i afrokubanska religiösa ceremonier. I samma anda som kubanska a capella grupper som Vocal Sampling, vilka frammanade hela salsaorkestrar bara genom sina röster, kompenserade kubanska rappare sin brist på digital teknologi med att skapa en mänsklig "beat box". De härmade inte bara trummaskiner utan även congastrummar, trumpeter och till och med samplad sång. Kubansk rap är också speciell pga. kvalitén på texterna. Tack vare landets utmärkta och kostnadsfria skolor är rappare, även om de huvudsakligen är svarta och kommer från de fattigare stadsdelarna, välutbildade. Raptexter utgår från Kubas litteratur och historia i sina skildringar av vardagslivets vedermödor.

Den växande uppfinningsrikedomen i den kubanska rappen står i fullständig kontrast till den nordamerikanska rappen där mångfalden vad beträffar ljud och teman har övergivits till förmån för ett lättillgängligt poprecept med fokus på konsumtion. Idag finns det allt mindre utrymme för USA-rappare att experimentera med okonventionella ämnen och stilar.

Kubanska rappare har undvikit detta öde av flera orsaker. En orsak är det statliga stödet. Det började med den årliga Rap-festivalen och numer finansierar staten även ett årligt Hip-hopsymposium. På Kuba är många musiker statsanställda på heltid och får lön för att uppträda, komponera och repetera. Med början förra årtiondet har framstående rappare också blivit en del av detta system, vilket ger dem en frihet att vara nyskapande istället för en mer konventionell typ av salsa-rap för att försöka tilltala utländska skivbolag.

Den senare tidens öppning för kulturellt utbyte som initierats av Obama-administrationen är välkommen, men man bör också vara medveten om att vissa saker, som den kubanska rappens särart, kan gå förlorade om landet öppnar upp mot en global marknadsekonomi.

Källa New York Times 11-08-06

Översättning och sammandrag Eva Jaksjö